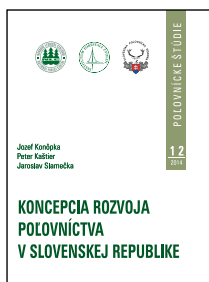

Jozef Konôpka, Peter Kaštier, Jaroslav Slamečka: Konceptia rozvoja poľovníctva v Slovenskej republike

Vydalo Národné lesnícke centrum - Lesnícky výskumný ústav Zvolen, Poľovnícke štúdie 12/2014, 86 strán. Vypracovanie návrhu Konceptie zadalo MPRV SR, sekcia lesného hospodárstva a spracovania dreva v roku 2012 v zmysle zákona č. 274/2009 Z. z. o poľovníctve (§ 30 Poľovnícke plánovanie, ods. 1., kde sa píše:

Poľovnícke plánovanie obsahuje „Konceptiu rozvoja poľovníctva v Slovenskej republike“ (písmeno a). Ďalej sa v ods. 2 tohto paragrafu uvádza: „Konceptiu rozvoja poľovníctva v SR zabezpečuje ministerstvo v spolupráci s komorou a schvaľuje vláda SR“.

Publikácia obsahuje osem kapitol: Úvod, Problematika, Účel, cieľ a obsah koncepcie, Materiál a metodika, Výsledky, Diskusia, Zhrnutie výsledkov, Záver. Ďalej je tu Literatúra, Zoznam použitých skratiek, Zoznam tabuliek, Resumé v anglickom jazyku a nakoniec Prílohy.

V **Úvode** sa hovorí o význame poľovníctva a jeho postavení v hospodárstve SR. Konštatuje sa, že zver treba považovať za prírodný zdroj tvoriaci významnú súčasť prírodného prostredia.

Kapitola **Problematika** analyzuje doposiaľ spracované koncepcie rozvoja poľovníctva a ich plnenie. Konštatuje, že doteraz sa nepodarilo naplniť jeden z najdôležitejších zámerov: dosiahnuť súlad medzi skutočnými stavmi zveri, najmä raticovej a požadovanými (normovanými) stavmi, ktoré sa stanovili v koncepciách. Skutočné stavy boli takmer vždy a pri všetkých druhoch (až na výnimky – srnčia zver do roku 1990) vyššie ako normované. Ďalej je tu charakteristika riadenia poľovníctva na Slovensku (orgány štátnej správy, Slovenská poľovnícka komora, poľovnícke organizácie, výskumné a vzdelávacie ustanovizne). Treťou časťou tejto kapitoly je charakteristika prírodných pomerov, čo tvorí východisko pre vlastnú koncepciu rozvoja poľovníctva na Slovensku.

Ako **Účel, cieľ a obsah koncepcie** (kapitola) sa stanovilo: Usmerniť poľovníctvo na Slovensku tak, aby sa zabezpečil trvalý rozvoj a využívanie zveri ako obnoviteľného prírodného zdroja a integrovanej súčasti ekosystémov. Vymenúvajú sa dlhodobé zámery poľovníctva a opatrenia na zabezpečenie realizácie Konceptie v rokoch 2013 – 2016.

V kapitole **Materiál a metodika** sa konštatuje, že pri spracovaní Konceptie sa použil doposiaľ zaužívaný metodický postup pri zostavovaní prognostických a koncepčných materiálov. Analyzoval sa doterajší vývoj a súčasný

stav manažmentu zveri a v nadväznosti na to sa vypracovali koncepčné zámery. Okrem iného sa konštatuje, že opatrenia na zabezpečenie realizácie Konceptie sa spracovali v úzkej spolupráci s ústredným orgánom štátnej správy poľovníctva (MPRV SR) a Slovenskou poľovníckou komorou.

Vlastná Konceptia sa uvádza v kapitole **Výsledky**.

V **Dlhodobých zámeroch**, ktoré majú časový horizont rok 2025 je deväť čiastkových okruhov pre ktoré sa spracovali koncepčné zámery. Sú to: *Hlavné druhy zveri na Slovensku, ich početnosť a regulácia, Druhovú štruktúru zveri podľa poľovných oblastí, Sociálna štruktúra a trofejová hodnota jednotlivých druhov zveri, Ochrana a zachovanie genofondu zveri, Zachovanie, ochrana a zlepšovanie životného prostredia zveri, najmä jeho úživnosti, Zvernice a bažantnice, Škody zverou na lesných porastoch a poľnohospodárskych kultúrach, Ostatné s poľovníctvom súvisiace aktivity, Hospodárnosť a ekonomika poľovníctva*. Parciálne okruhy obsahujú charakteristiku doterajšieho vývoja, súčasného stavu a koncepčné zámery. So zreteľom na to, že ide o pomerne rozsiahlu problematiku uvedieme len najdôležitejšie výsledky.

Uvádzajú sa cieľové normované kmeňové stavy, jednotlivých druhov raticovej zveri na Slovensku (štúdiá z roku 2004), ako aj ich jarné kmeňové stavy v roku 2011¹. So zreteľom na to, že jarné kmeňové stavy raticovej zveri nie sú v súlade s cieľovými vypracoval sa návrh regulácie ich početnosti tak, aby sa v roku 2025 dosiahol vzájomný súlad. Naproti tomu jarné kmeňové stavy malej zveri sú oveľa menšie ako cieľové, preto sa navrhlo postupné zvyšovanie ich početnosti. Početnosť veľkých šeliem sa odporučilo znížiť. Naproti tomu zvýšiť početnosť viacerých ďalších druhov (t. č. chránených).

Problematika sa spracovala taktiež na úrovni poľovných oblastí (jelenie, srnčie a pre malú zver). Určili sa cieľové normované kmeňové stavy². Zistili sa disparity medzi jarnými kmeňovými stavmi a cieľovými normovanými kmeňovými stavmi. Obdobne ako na úrovni Slovenska, tak isto podľa poľovných oblastí sa vypracoval návrh na reguláciu početnosti jarných kmeňových stavov zveri tak, aby sa v roku 2025 dosiahol súlad s cieľovými. Koncepčné návrhy podľa poľovných oblastí sa spracovali tak, že po ich zosumarizovaní dávajú údaje za celú Slovenskú republiku. V ďalšom sa navrhol postup ako premietnuť koncepčné zámery na úrovni poľovných oblastí do jednotlivých poľovných revírov. Okrem toho sa pre jednotlivé kategórie poľovných oblastí navrhol komplexný manažment zveri, teda taký, že sa týka všetkých tam vyskytujúcich sa druhov zveri, či jej štruktúry s osobitným akcentom na druh hlavný, ako aj ďalších súvisiacich aktivít.

¹ **Cieľové normované kmeňové stavy raticovej zveri** (štúdiá 2004): jelenia 32 900, danielia 4 200, muflonia 4 900, srnčia 85 700, diviacia 18 800. **Jarné kmeňové stavy raticovej zveri v roku 2011**: jelenia 58 100, danielia 12 800, muflonia 13 900, srnčia 110 900, diviacia 37 100.

² **Cieľové normované kmeňové stavy raticovej zveri podľa kategórií poľovných oblastí** (štúdiá 2004):

Jelenie – zver jelenia 28 230, danielia 508, muflonia 1 693, srnčia 33 319, diviacia 11 705

Srnčie – zver jelenia 4 407, danielia 2 363, muflonia 2 828, srnčia 27 725, diviacia 6 107

Malú zver - zver jelenia 361, danielia 1350, muflonia 528, srnčia 24 226, diviacia 1 208.

Pre jednotlivé druhy raticovej zveri sa určila optimálna sociálna štruktúra. Vytýčil sa zámer zladit' súčasnú sociálnu štruktúru raticovej zveri s optimálnou.

Zdôrazňuje sa nevyhnutnosť ochrany a zachovania genofondu zveri. Osobitá pozornosť sa navrhuje venovať využitiu vysoko kvalitnej jelenej zveri slovenskej proveniencie (vynikajúci genofond z Poľany a severovýchodného Slovenska). Taktiež sa konštatuje, že v odôvodnených prípadoch treba zabezpečovať „osviežovanie krvi“.

Uvádzajú sa zámery v oblasti zachovania, ochrany a zlepšovania životného prostredia zveri. Viac pozornosti sa má venovať rozptýlenej trvalej zelene v krajine. Majú sa vyčleňovať plochy na poľovnícke účely. Zdôrazňuje sa zachovanie priechodných migračných trás zveri. Lúčky a polička majú tvoriť najmenej 0,8 % lesnej poľovnej plochy (vo zverniciach najmenej 5 %). Úživnosť poľovných revírov v zimnom období sa má podporiť realizáciou prečistiek, prebierok a ťažbou stromov tak, aby zver mala dostatok ohryzového materiálu. Pri zostavovaní výhľadových plánov poľovníckeho hospodárenia v poľovnom revíri na obdobie desiatich rokov sa odporúča zobrať do úvahy vypracované programy starostlivosti o lesy. Malo by tu ísť o vzájomné zladenie chovu zveri s obhospodarovaním lesov. Obdobne, pokiaľ ide o malú zver väčšiu pozornosť treba venovať ekologizácii poľnohospodárstva, čo je prvoradý predpoklad zvýšenia jej početnosti. Taktiež sa vymenúvajú ďalšie opatrenia, ktorými sa má dosiahnuť zlepšenie životného prostredia zveri, ako je napríklad prijatie opatrení na zamedzenie vyhadzovania odpadov v lesoch, atď.

Konštatuje sa, že zvernícový chov má na Slovensku dlhú tradíciu a rozhodujúcou mierou prispel k zachovaniu niektorých autochtónnych druhov raticovej zveri a ku aklimatizácii introdukovaných druhov. Okrem toho plnil aj funkcie komerčné a reprezentačné. Hlavným druhom chovaným vo zverniciach je muflonia a danielia zver. Ich cieľové normované kmeňové stavy sú vo výške 3 900 a 3 100 jedincov. Jarné kmeňové stavy tejto zveri sú viacnásobne vyššie. Dosiahnutie súladu s cieľovými normovanými kmeňovými stavmi je jeden z najvážnejších problémov súčasného poľovníctva.

Generačné zvernice, ktoré slúžia na šľachtenie zveri s vynikajúcimi genetickými vlastnosťami (najmä z hľadiska celkovej kondície a trofejovej hodnoty) by sa mali viac využívať na zazverovanie vo voľných revíroch, ako aj vo zvernícových chovoch.

Treba dobudovať bažantie farmy, resp. modernizovať ich tak, aby tu bola garancia vhodných životných podmienok chovu zveri (súlad s jej etológiou a ekológiou, nesmie sa pripustiť postupná domestikácia zveri). Je to prvoradý predpoklad toho, aby sa znížil úhyn kurčiat pri odchove.

Vyžaduje sa legislatívna zmena v problematike zverníc a bažantníc. Zakázať treba chov jelaňa siku vo zverniciach i voľných poľovných revíroch. V prípade bažantníc je potrebné zmeniť podmienky, na základe ktorých je možné bažantnice zriadiť a následne zaradiť do príslušnej kvalitatívnej triedy a určiť minimálne normované kmeňové stavy prírodných bažantov.

Osobitá pozornosť sa venuje škodám zverou na lesných porastoch a na poľnohospodárskych kultúrach. Konštatuje sa nárast týchto škôd. Jednoznačne sa tu opakuje nevyhnutnosť upraviť jarné kmeňové stavy raticovej zveri tak, aby zodpovedali cieľovým normovaným kmeňovým stavom. Ide

o zabezpečenie súladu medzi chovom zveri a obhospodarovaním lesa a rastlinnou výrobou v poľnohospodárstve. K tomu má prispieť aj dodržiavanie zásad veľkoplošného obhospodarovania zveri. Z ďalších poľovníckych opatrení na zníženie škôd raticovou zverou sa uvádza obmedzenie jej vyrušovania a stresovania pri výkone práva poľovníctva. V spolupráci s vlastníkmi a užívateľmi poľnohospodárskych pozemkov treba prikrčiť k využívaniu neobhospodarovaných plôch na poľovnícke účely, a tak zvýšiť úživnosť revírov.

Pokiaľ ide o ostatné poľovnícke aktivity Konceptcia obsahuje koncepčné zámery vo vede a výskume, výchove a vzdelávaní, v poľovníckom strelectve, v kynológii, sokoliarstve a v poľovníckej osвете.

Poslednou kapitolou je hospodárnosť a ekonomika poľovníctva. Konštatuje sa, že princíp hospodárnosti, či jeho generalizovaná zásada platí v plnom rozsahu aj v poľovníctve. Spočíva v tom, že zámery stanovených úloh sa musia realizovať čo najdôkladnejšie, podľa možností s čo najväčším prínosom a čo pri najmenších nákladoch. Špecifikom je tu však to, že rozvoj poľovníctva, najmä chov jednotlivých druhov zveri v prvom rade determinujú prírodné danosti, či zákonitosti. Ďalej, že k želaným výsledkom sa dopracujeme len ak budeme uplatňovať zásadu dlhodobého a trvalého rozvoja poľovníctva. Preto je tu nevyhnutnosťou dlhodobé plánovanie, či koncepčný, resp. systémový prístup. K zlepšeniu ekonomickej situácie môže prispieť lepšie využívanie diviny, parohoviny a ďalších produktov, rozvoj poľovníckeho turizmu, vrátane poplatkového lovu zveri. Viac by sa mala na komerčné účely využívať chytená zver. Z nástrojov štátnej politiky, sa uvádzajú podporné stimulačné mechanizmy. Aktuálne je vytvorenie možnosti získania podpory z fondov EÚ na ekologizáciu poľovníctva, resp. prepojenie stimulov na rozvoj poľovníctva s podporou opatrení v poľnohospodárstve a v lesnom hospodárstve. Ďalej treba rozšíriť pôsobnosť fondu na rozvoj poľovníctva.

V Opatreniach na zabezpečenie realizácie Konceptcie v rokoch 2013 – 2016 sa uvádzajú legislatívne úpravy, rozvojové úlohy, ostatné poľovnícke aktivity, podpora rozvoja poľovníctva a jeho aktivít. Konkrétne ide o: premietnutie zámerov z Konceptcie do právnych predpisov tak, aby sa zabránilo úhynu zveri, umelej izolácii jej populácií, nožnej degradácii, nežiaducej introdukcii. Ďalej, aby sa odstránili rozpory medzi poľovníctvom a ochranou prírody, zdokonalenie realizácie veľkoplošného obhospodarovania zveri, kontroly jej genofondu a plnenia opatrení, spolupráce s políciou. Realizácia dvojkoľového postupu stanovenia normovaných kmeňových stavov a lovu zveri. Vypracovanie vlastných opatrení v zmysle Konceptcie na úrovni užívateľov poľovných revírov. Objektívizácia zisťovania početných stavov zveri, revitalizácia jej populácií, zlepšovanie životného prostredia, monitoring škôd, integráciu ochranných opatrení, ekologizácia voliérovoch chovov bažanta, zabránenie šírenia nepôvodných druhov, monitoring ochorení zveri a jej kolízií s dopravou, vypracovanie metodiky ochrany poľnohospodárskych kultúr proti škodám zverou, vypracovanie návrhov na stimuláciu a zabezpečenie finančných prostriedkov na rozvoj poľovníctva (ekologizácia, ochrana a kontrola genofondu, rozšírenie pôsobnosti Fondu pre rozvoj a zvelačovanie poľovníctva), výskumu, výchovy, vzdelávania, práce s mládežou, poľovníckeho strelectva, kynológie, sokoliarstva a iných činností.

V rámci **Diskusie** sa bližšie objasňuje súčasná situácia v poľovníctve na Slovensku. Charakterizujú sa tu príčiny existujúcich problémov najmä s lesným hospodárstvom a poľnohospodárstvom. Zdôvodňujú sa návrhy na ich riešenie. Pokiaľ ide o samotné poľovníctvo poukazuje sa na jeho slabé miesta, napríklad v plánovaní a hodnotení početnosti jednotlivých druhov zveri. Ďalej sa uvádzajú nebezpečenstvá, ktoré ohrozujú riadne fungovanie poľovníctva zo strany krajného environmentalizmu a liberálneho ekonomizmu. Taktiež sú tu problémy pokiaľ ide o manažment zveri vo vzťahu k MŽP SR.

V **Závere** sa konštatuje, že štátna politika týkajúca sa poľovníctva musí garantovať poslanie, cieľ a účel poľovníctva tak, ako sa to píše v zákone o poľovníctve: zabezpečiť trvalo udržateľné, racionálne, cieľavedomé obhospodarovanie a využívanie voľne žijúcej zveri ako prírodného bohatstva a súčasť prírodných ekosystémov.

Súhrn tak v slovenskom ako aj v anglickom jazyku zhrňa najdôležitejšie časti Konceptie.

Prílohy pozostávajú z piatich textových, piatich tabuľkových materiálov a jedného obrázku. Konkretizujú sa tu niektoré dôležité skutočnosti uvedené v predchádzajúcich častiach Konceptie a preto tvoria jej nezbytnú súčasť.

Celkové zhodnotenie publikácie

Ide o návrh závažného koncepčného dokumentu, ktorý po prerokovaní vládou SR môže významným spôsobom prispieť k riešeniu súčasných problémov, ktoré pretrvávajú, resp. akcelerujú v poľovníctve na Slovensku. Prednosťou tohto dokumentu v porovnaní s predchádzajúcimi koncepciami rozvoja poľovníctva je, že sa tu navrhuje aj postup ako odstrániť hlavné rozpory medzi záujmami poľovníkov a poslaním a úlohami lesného hospodárstva a poľnohospodárstva. Ide

najmä o úpravu jarných kmeňových stavov raticovej zveri a jej štruktúry tak, aby sa do roku 2025 dosiahol súlad s cieľovými normovanými kmeňovými stavmi. Týmto, ale aj inými, možno povedať doplňujúcimi opatreniami by sa malo dosiahnuť zníženie škôd raticovou zverou na lesných porastoch a poľnohospodárskych kultúrach na únosnú mieru. Konceptia obsahuje aj celý rad zámerov, ktorými sa sleduje zabezpečenie rozvoja poľovníctva, ako je zveladenie genofondu zveri, zlepšovanie jej životného prostredia a pod. Pokiaľ ide o malú zver je to v prvom rade ekologizácia rastlinnej výroby v poľnohospodárstve, atď.

Otvorenou otázkou zostáva, či štátna správa poľovníctva bude mať dostatok síl na zabezpečenie realizácie v Konceptii uvedených zámerov. Ako vidíme z doterajšieho vývoja, tu bol vždy najväčší problém. Zrejme tomu bude tak aj v budúcnosti.

Úplne nakoniec treba uviesť, že návrh Konceptie sa spracoval na úrovni terajších poznatkov. Vývoj však pobeží ďalej a preto po získaní nových poznatkov a skúseností bude treba spracované materiály inovovať, či spresniť. Treba však jednoznačne uviesť, že k realizácii v Konceptii navrhovaných opatrení treba prikrčiť čím skôr, resp. ihneď (už aj tak je neskoro). Ak sa tak nestane, možno očakávať, že prídu opatrenia, ktoré nebudú v prospech trvalo udržateľného, racionálneho, cieľavedomého obhospodarovania voľne žijúcej zveri ako prírodného bohatstva a súčasť prírodných ekosystémov, ale skôr opačne, t. j., že dôjde k realizácii takých prístupov k poľovníctvu, ktoré môžu zvrátiť v Konceptii uvedené zámery.

František Štulajter
LESY SR, š. p., Nám. SNP 8, SK – 975 66 Banská Bystrica,
Slovenská republika, e-mail: frantisek.stulajter@lesy.sk